

EUROPOS TARYBOS PARLAMENTINEI ASAMBLĖJAI
ETPA Kultūros, mokslo, švietimo ir žiniasklaidos komitetui
ETPA Kultūros, mokslo, švietimo ir žiniasklaidos komiteto pirmininkei poniai MARIA
Conception de SANTA ANA
Ponui ALEXANDER DUNDEE (Jungtinė Karalystė)

PRAŠYMAS

*Dėl Lietuvos Respublikos radijo ir televizijos veiklos neatitikties
demokratinės valstybės principams*

2019 m. vasario 11 d.
Vilnius, Lietuva

Lietuvos visuomenei tapo žinoma, kad 2019 m. sausio 24 d. Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos (ETPA) Kultūros, mokslo, švietimo ir žiniasklaidos komiteto posėdyje buvo surengti klausymai apie viešosios žiniasklaidos nepriklausomybę. Klausymuose buvo aptariamas Lietuvos Respublikos radijo ir televizijos (LRT) savarankiškumo bei nepriklausomumo klausimas. Apie esamą žiniasklaidos padėtį Lietuvoje informavusi LRT vadovė Monika-Garbačiauskaitė Budrienė posėdyje teigė, neva Lietuvoje vyksta politiniai mėginimai suvaržyti žiniasklaidos laisvę, bloginti šiuo metu gerai veikiančią LRT valdymą.

Atkreipiame dėmesį, kad M. Garbačiauskaitė-Budrienė nėra įgaliota atstovauti Lietuvos visuomenei ir minėtame posėdyje galėjo atstovauti tik LRT kaip jos vadovė. Todėl jos nuomonė dėl LRT veiklos ir valdymo suvaržymų negali būti objektyvi.

Visų pirma LRT vadovė M. Garbačiauskaitė-Budrienė neinformavo ETPA Kultūros, mokslo, švietimo ir žiniasklaidos komiteto, kad Lietuvos visuomenėje vyrauja nepasitenkinimas ir nepasitikėjimas šiandien vykdoma LRT veikla. LRT nesilaiko nacionalinio transliuotojo įstatymo, kuris reguliuoja LRT veiklą, nevykdo savo misijos ir LRT tarybos patvirtintų Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos veiklos gairių. LRT laidoms stinga objektyvumo, laidų rengėjų ir vedėjų elgesys dažnai būna neobjektyvus ir šališkas, jiems neretai stinga elementarios savitvartos ir kalbos kultūros. Ypač dažnai rengiamose televizijos ir radijo laidose pažeidinėjama asmens nekaltumo prezumpcija, demonstruojamas teisinis nihilizmas ir nepagarba žmogaus teisėms. Šiuo metu LRT laidose iš esmės neturi galimybės reikštis žmonės, kritiškai vertinantys šalies teisingumo sistemos spragas, korupciją teismuose ir teisėtarkos struktūrose.

Jau nuo 2016 metų visuomeninės organizacijos pradėjo reikšti nepasitenkinimą dėl LRT veiklos pareiškimais, raginimais ir peticijomis, nurodydami, kad nacionalinis transliuotojas (LRT) atitrūko nuo visuomenės ir nevykdo savo misijos, kad jis tapo siaurų politinių ir verslo grupių interesų tenkinimo įrankiu.

2018 m. buvo atliktas parlamentinis LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos tyrimas, kuris atskleidė didelį korupcijos ir valstybės lėšų iššvaistymo mastą ypač vykdant viešuosius pirkimus⁽¹⁾. Minėtas tyrimas nustatė LRT valdyme ir ūkinėje veikloje padarytas finansines machinacijas, kurios susijusios ir su politikų bei verslo grupėmis. Jis privertė atsistatydinti buvusi LRT generalinį direktorių poną A. Siaurusevičių, o kartu su juo darbo neteko ir kai kurie finansinėmis machinacijomis galimai įtariami laidų vedėjai. LRT vadovauti buvo paskirta dabartinė jos vadovė M. Garbačiauskaitė-Budrienė.

¹ https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=119&p_k=1&p_t=262204

Tačiau Lietuvos nacionalinio transliuotojo veikloje esminių pokyčių neįvyko. Iš LRT atleisti finansinėmis machinacijomis įtariami asmenys netrukus įsidarbino buvusioje LRT generalinės direktorės M. Garbačiauskaitės-Budrienės darbovietėje (M. Garbačiauskaitė-Budrienė dirbo portalo „delfi.lt“ vadove). Kai kurie su verslo grupuotėmis ir finansinėmis machinacijomis galimai susiję LRT darbuotojai iki šiol dirba LRT ir užima tam tikras pareigas. Buvęs M. Garbačiauskaitės-Budrienės pavaldinys ankstesnėje darbovietėje (G. Oganauskas) šiuo metu yra paskirtas jos pavaduotoju LRT. Tokiu būdu formaliai atlikus darbe susikompromitavusių ir finansinėmis machinacijomis galimai įtariamų asmenų rokiruotę padėtis LRT liko ta pati.

2018 m. spalio 22 dieną prie LRT būstinės įvyko pilietinių organizacijų mitingas, kuris pareikalavo imtis esminės LRT pertvarkos, t.y. pašalinti iš laidų patyčias ir nuolatinius asmens nekaltumo prezumpcijos pažeidėjimus, išgyvendinti neprofesionalų žurnalisto etikos principus pažeidžiantį žiniasklaidos darbuotojų elgesį, atleisti iš darbo nekompetentingus laidų vedėjus, sudaryti sąlygas žmonėms reikšti laidosse alternatyvias, demokratijai ir žmogaus teisėms neprieštaraujančias nuomones, nagrinėti ne dirbtinai kuriamas, o realias šalies visuomenės aktualijas. Mitingo dalyviai ypač pasigedo LRT eteryje nuomonių įvairovės svarbiausiais visuomenės saugumo ir valstybės gyvenimo klausimais. Tačiau LRT vadovybė į šiuos reikalavimus nereagavo.

2018 m. Lietuvos Respublikos Seimas parengė įstatymo projektą, kuriuo numatė LRT finansinės veiklos kontrolės pertvarką, taip pat numatė ir didesnę LRT nepriklausomumą nuo šalies politinių partijų, didesnę atskaitomybę visuomenei. Deja, įstatymo projekte neišvengta klaidų. Tuo tikslu Lietuvos pilietinės organizacijos, nesusisijusios su šalies valdžia ar politinėmis partijomis, pasiūlė įstatymų leidėjui savo paramą. Į šį geros valios gestą nebuvo atsakyta, taip parodant, kad Lietuvos valdančioji politinė dauguma ir LRT vadovybė nereaguoja į nacionalinį transliuotoją išlaikančių piliečių susirūpinimą LRT būkle, į jų teisėtus lūkesčius ir nėra pasirengusi dialogui su visuomene.

Paradoksalu, tačiau valdžios nesiskaitymas su pilietine visuomene suteikė progą LRT veikiančioms verslo ir politinėms grupuotėms apkaltinti įstatymų leidėją žiniasklaidos laisvės suvaržymais, t. y. siekdami išvengti atsakomybės ir užglaistyti kilusį finansinį skandalą iš darbo atleisti LRT darbuotojai, remiami M. Garbačiauskaitės-Budrienės ėmė skleisti informaciją, neva tam tikros politinės jėgos ėmė persekioti LRT dirbančius žurnalistus ir kėsintis į žodžio laisvę. Tam pasitelkta Lietuvos žurnalistų sąjunga ir tarptautinės žiniasklaidos veiklą prižiūrinčios organizacijos.

Svarbu tai, kad ES institucijos atkreipė ES valstybių narių dėmesį į grėsmes hibridinio karo, kurio sudėtinė dalis yra šiuo metu Rusijos vykdomas prieš demokratinį pasaulį nukreiptas informacinis karas. Nėra abejonės, kad M. Garbačiauskaitės-Budrienės teiginiai, neva Lietuvoje iškilo grėsmė žodžio laisvei, tarnauja tokiam karui prieš demokratinę šalių visuomenes.

Atsiribodami nuo politinių partijų ketinimų daryti įtaką nacionaliniam transliuotojui ir nepaisydami to, kad Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjas bei šalies valdžia neatsižvelgia į pilietinės visuomenės nuomonę dėl nedemokratiškos LRT veiklos, turime pareigą informuoti, kad LRT vadovės M. Garbačiauskaitės-Budrienės informacija apie žiniasklaidos suvaržymus Lietuvoje neatitinka tikrovės. Ši informacija yra kryptinga, o faktai parinkti selektyviai, nutylint svarbiausia aplinkybę, kad LRT vadovybė iš esmės siekia nepriklausomumo ne tik nuo šalies valdžios (kas savaime yra gerai), bet ir nuo šalies visuomenės, t.y. LRT vadovybė siekia naudoti iš valstybės biudžeto gaunamas milijonines lėšas savo nuožiūra, be jokios valstybės ir

visuomenės kontrolės. Lietuvos pilietinių organizacijų nuomone, tai yra nepriimtina ir nedera su demokratinės visuomenės principais.

Atsižvelgdami į tai Europos Tarybos Parlamentinę Asamblėją ir ETPA Kultūros, mokslo, švietimo ir žiniasklaidos komitetą prašome nuodugniai susipažinti su atlikto parlamentinio LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos tyrimo išvadomis, kurios patvirtins, kad Lietuvoje nėra žurnalistų persekiojimo už pažiūras ir nėra žiniasklaidos laisvės suvaržymų, kad Lietuvos valstybė siekia LRT finansinės veiklos skaidrumo ir daugiau atsakomybės bei atsiskaitomybės Lietuvos visuomenei (tyrimo išvadų vertimą į anglų kalbą LR Seimas gali pateikti pagal pareikalavimą).

Kartu prašome paramos, kad į Lietuvos pilietinių organizacijų siūlymus didinti žiniasklaidos atsakomybę visuomenei atsižvelgtų ne tik LRT vadovai, bet ir Lietuvos Respublikos vyriausybė ir Lietuvos įstatymų leidėjas.

Pasirašo:

Tautos forumas
Sąjūdžio iniciatyvinės grupės klubas
Lietuvos Sąjūdžio Vilniaus skyrius
Jaunimo sambūris "Pro Patria"
Lietuvos žmogaus teisių asociacija
Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija
Lietuvos Helsinkio grupė
Piliečių gynybos paramos fondas

Prašymas priimtas nurodytų organizacijų sutarimu:

Piliečių gynybos paramos fondo direktorius

Stasys Kaušinis

